

**ДЗВО «УНІВЕРСИТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ ОСВІТИ»
ЦЕНТРАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
Кафедра професійної і вищої освіти**

Лариса ПЕТРЕНКО

**СУЧАСНІ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ**

**Спецкурс розроблено для керівних, педагогічних і науково-педагогічних
кадрів професійної і вищої освіти**

Київ-2022

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
професійної і вищої освіти Центрального інституту післядипломної освіти
ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
(протокол № 4 від 14 червня 2022 р.)*

Рецензенти:

Муранова Н.П., доктор педагогічних наук, професор;
Безкоровайна Л.В., доктор педагогічних наук, професор.

П- 30 **Петренко Л.М. Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти.** Спецкурс для слухачів очно-дистанційної форми навчання в системі післядипломної освіти. К: ЦПО, 2022. 30 с.

У спецкурсі висвітлено стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників закладів освіти. Проаналізовано нормативно-правові та аналітичні матеріали які визначають основні напрями їхньої діяльності в європейському і національному освітньому просторі. Розглянуто чинники впливу на трансформацію традиційної системи професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в концептуальну модель нової освіти. Визначено тенденції розвитку науки і освіти в постіндустріальному суспільстві та вітчизняні і зарубіжні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників. Схарактеризовано зарубіжні і вітчизняні моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників та спрогнозовано шляхи їх впровадження.

Спецкурс адресовано слухачам курсів підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних кадрів професійної та вищої освіти у Центральному інституті післядипломної освіти Університету.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

РОЗДІЛ I. СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ) ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

1.1. Аналіз нормативно-правових і аналітичних матеріалів з проблем професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в європейському і національному освітньому просторі.

1.2. Трансформація традиційної системи професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників в концептуальну модель нової освіти: чинники впливу.

1.3. Узагальнення стратегічних орієнтирів професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників

РОЗДІЛ II. СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ) ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

ПРАЦІВНИКІВ

2.1. Тенденції розвитку науки і освіти в постіндустріальному суспільстві.

2.2. Вітчизняні і зарубіжні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

РОЗДІЛ III. ВІТЧИЗНЯНІ І ЗАРУБІЖНІ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ) ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

3.1. Моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників: традиційні та інноваційні, вітчизняні та зарубіжні.

3.2. Шляхи впровадження сучасних моделей професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

ІНФОМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ СПЕЦКУРСУ

ЛІТЕРАТУРА

Тема «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти»

автор-розробник: д.п.н., проф., проф. кафедри Петренко Л.М.

Метою спецкурсу є: продемонструвати різноманітність сучасних моделей професійного розвитку працівників закладів освіти, навчити проєктуванню персоналізованої моделі професійного розвитку працівників закладів освіти впродовж усього життя.

Загальна логіка спецкурсу «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» відображена комплексом теоретичних і практичних завдань:

- визначення стратегічних орієнтирів професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- порівняння різноманітних концепцій професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- систематизація знань слухачів щодо теоретичних основ моделювання в освітніх процесів;
- рефлексивний аналіз вітчизняних і зарубіжних моделей з подальшим узагальненням характерних ознак і формулювання гіпотези щодо ймовірності їх використання для професійного розвитку педагогічних працівників;
- оволодіння методами моделювання професійного розвитку педагогічних працівників.

Об'єктом вивчення є професійний розвиток педагогічних працівників.

Предметом спецкурсу «Сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти» є сучасні моделі професійного розвитку працівників закладів освіти.

Після опанування спецкурсу слухачі мають **уміти**:

- визначати стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- виявляти і порівнювати різноманітні концепції професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти;
- використовувати теоретичні основи моделювання освітніх процесів у практичній діяльності;
- здійснювати рефлексивний аналіз вітчизняних і зарубіжних моделей з подальшим узагальненням характерних ознак;
- формулювати гіпотези щодо ймовірності використання створених моделей для професійного розвитку педагогічних працівників у закладі освіти.

Реалізація мети і завдань програми спецкурсу здійснюється в умовах дистанційного підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, педагогів та науково-педагогічних працівників шляхом:

опанування її змісту, відповідних умінь і компетентностей у процесі онлайн-занять на платформі ВВВ – лекції, тематичної дискусії з елементами тренінгу (на першому етапі навчання);

самостійної роботи, спрямованої на закріплення та подальший розвиток умінь і компетентностей, інтеграцію їх у власний практичний досвід управлінської та педагогічної діяльності під час дистанційного етапу курсів

підвищення кваліфікації на платформі ADL; зворотного зв'язку через групові та індивідуальні консультації з викладачами (другий етап навчання);

дослідницької і творчої роботи, спрямованої на розкриття і обґрунтування обраної теми дослідження (випускної роботи); оприлюднення і презентації одержаних результатів під час проведення онлайн-вебінарів і онлайн-конференцій на платформі BBB (третій етап навчання).

Зміст спецкурсу розрахований на 12 годин навчальних занять, 6 з яких реалізуються у формі лекції і тематичної дискусії з елементами тренінгу, а 6 год. – через самостійну роботу на дистанційному етапі. Дані про розподіл годин за різними видами занять наведено в навчально-тематичному плані спецкурсу.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СПЕЦКУРСУ

№№ з/п	Тема занять	Види занять та кількість годин				
		Аудиторна робота			Самостійна робота	Усього годин
		Лекція	Тематична дискусія	Практичне заняття		
1.	Стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти	2	-	-	2	4
2.	Сучасні концепції професійного розвитку педагогічних працівників	-	-	2	2	4
3.	Вітчизняні і зарубіжні моделі професійного розвитку педагогічних працівників: традиційні та інноваційні, вітчизняні та зарубіжні.	-	2	-	2	4
Усього:		2	2	2	6	12

ТЕМА 1. Стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти

Мета: визначити та узагальнити стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти на сучасному етапі політичного і соціально-економічного розвитку країни.

Питання для обговорення:

1. Аналіз нормативно-правових і аналітичних матеріалів з проблем професійного розвитку педагогічних працівників в європейському і національному освітньому просторі.

2. Трансформація традиційної системи професійного розвитку педагогічних працівників в концептуальну модель нової освіти: чинники впливу.

3. Узагальнення стратегічних орієнтирів професійного розвитку науково-педагогічних працівників

Рекомендована література: [1; 3; 4; 5; 7; 14; 15; 17; 18; 22; 35; 36].

ТЕМА 2. Сучасні концепції професійного розвитку педагогічних працівників

Мета: схарактеризувати сучасні тенденції розвитку науки і освіти, окреслити концепції професійного розвитку педагогічних працівників та виокремити основні чинники впливу на трансформацію їх навчання впродовж життя.

Питання для обговорення:

1. Охарактеризувати основні дефініції зазначеної теми.
2. Узагальнити сучасні тенденції розвитку науки і освіти.
3. Розглянути сучасні вітчизняні і зарубіжні концепції професійного розвитку педагогічних працівників.
4. Спрогнозувати шляхи забезпечення професійного розвитку педагогічних працівників.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 10; 11; 12; 13; 15; 18; 19; 24; 27; 28].

ТЕМА 3. Вітчизняні і зарубіжні моделі професійного розвитку педагогічних працівників: традиційні та інноваційні, вітчизняні та зарубіжні.

Мета: рефлексивний аналіз моделей професійного розвитку з подальшим узагальненням характерних ознак.

Питання для обговорення:

1. Систематизація і класифікація моделей професійного розвитку з метою вивчення цільових та змістовно-процесуальних особливостей професійного розвитку.
2. Формулювання гіпотез щодо ймовірності використання різних варіантів моделей професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників.
3. Прогнозування шляхів впровадження сучасних моделей професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників.

Рекомендована література: [1; 9; 11; 12; 16; 20; 21; 22; 23; 25; 26; 30; 31; 32; 33; 37; 38; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 45; 46].

САМОСТІЙНА РОБОТА СЛУХАЧІВ

Мета самостійної роботи – закріплення та поглиблення набутих слухачами у процесі аудиторної роботи знань, навичок та вмінь для подальшого використання в практичній діяльності, самостійне вивчення нового матеріалу на онлайн-очному та дистанційному етапах навчання з наданням можливості консультування online.

Форми самостійної роботи слухачів:

Самостійна робота з теоретичним матеріалом:

- вивчення нормативно-правових документів;
- аналіз літературних джерел з метою засвоєння програмного матеріалу;
- критичний аналіз наукової літератури, систематизація результатів;
- робота із словниковою літературою;
- вивчення і узагальнення досвіду роботи.

Самостійна робота до практичних занять:

- використання методів дослідження;
- розроблення логічних схем;
- виокремлення компонентів і побудова структури досліджуваного об'єкту, моделювання;
- визначення і узагальнення чинників впливу на досліджуваний об'єкт;
- формулювання гіпотез;
- прогнозування.

Питання для самостійного опрацювання (тема 1)

1. На основі яких нормативно-правових документів відбувається професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників у національному і зарубіжному освітньому просторі?
2. Окреслить основні наукові підходи до професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.
3. Які сучасні тенденції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників відображені в науковій літературі?
4. Які дефініції використовуються вченими для розкриття проблеми професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників?
5. Що ви розумієте під поняттями «відкрита освіта» та «професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників»?
6. Які сучасні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників відомі вам?
7. Під впливом яких чинників відбувається трансформація традиційної моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників?

Зміст завдань:

Завдання 1. Виявити і проаналізувати нормативно-правові документи, якими визначається професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників у національному і зарубіжному освітньому просторі, користуючись рекомендованою літературою, конспектом лекції та презентаційним матеріалом.

Завдання 2. Дати відповіді на запропоновані вище питання.

Завдання 3. Використовуючи нормативно-правові документи і науково-педагогічну літературу, визначте стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників. Узагальніть їх.

Самостійна робота до практичних занять:

Завдання 1. Проаналізувати визначення наукових понять «відкрита освіта» та «професійний розвиток педагогічних (науково-педагогічних) працівників».

Завдання 2. Схарактеризуйте основні чинники впливу на трансформацію традиційної моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

Рекомендована література: [1; 3; 4; 5; 7; 14; 15; 17; 18; 22; 35; 36].

Питання для самостійного опрацювання (тема 2)

1. Схарактеризуйте сучасні тенденції розвитку національної і світової науки і освіти.

2. На основі аналізу наукової літератури назвіть найпоширеніші сучасні концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

3. Назвіть концепції професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників, які, на вашу думку, використовуються у вітчизняних закладах освіти.

Зміст завдань:

Завдання 1. Дати відповіді на запропоновані вище питання.

Завдання 2. На основі аналізу рекомендованої наукової літератури, охарактеризованих у ній сучасних концепцій професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників, визначте найбільш доцільні, з вашої точки зору, для використання у вашому закладі освіти.

Завдання 3. Користуючись запропонованою літературою та на основі аналізу кращих практик, визначте найбільш раціональні шляхи впровадження сучасних концепцій професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників.

Самостійна робота до практичних занять:

Завдання 1. Виокремити найбільш привабливі, на ваш погляд, положення сучасних концепцій професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників для реалізації в закладі освіти, де ви працюєте, і для себе персонально.

Завдання 2. Спрогнозувати шляхи впровадження сучасних концепцій професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників. Розробити заходи і рекомендації.

Рекомендована література: [2; 6; 8; 10; 11; 12; 13; 15; 18; 19; 24; 27; 28].

Питання для самостійного опрацювання (тема 3)

1. Що треба розуміти під моделлю педагогічного об'єкта або процесу?

2. З якою метою використовують метод моделювання педагогічних об'єктів або процесів?

3. Які ви виявили моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників у науковій літературі та які моделі ви використовуєте в своїй практиці?

4. На підставі яких ознак ви систематизували моделі професійного

розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників?

Зміст завдань:

Завдання 1. Дати відповіді на запропоновані вище питання.

Завдання 2. Скласти алгоритм моделювання педагогічного об'єкту та педагогічного процесу.

Завдання 3. Використовуючи описані в науковій літературі моделі професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників, схарактеризуйте їх компоненти.

Завдання 4. Здійсніть рефлексивний аналіз вибраних вами компонентів моделей професійного розвитку педагогічних (науково-педагогічних) працівників. Оберіть ті, які, з вашої точки зору, є найбільш придатними для впровадження у вашому закладі освіти.

Завдання 5. Сформулюйте гіпотези щодо ймовірності використання різних варіантів моделей професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Рекомендована література: [1; 9; 11; 12; 16; 20; 21; 22; 23; 25; 26; 30; 31; 32; 33; 37; 38; 39; 40; 41; 42; 43; 44; 45; 46].

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ СПЕЦКУРСУ

Стратегічні орієнтири професійного розвитку педагогічних працівників закладів освіти

Реформування освіти не може бути успішним без готовності основної більшості педагогічних (науково-педагогічних) працівників до кардинальних змін і нововведень. Очевидно, що інтеграція їх досвіду, формальних знань та особистих переконань є тією платформою, на якій зростають паростки інноваційної свідомості, здатність до подолання традиціоналізму і консерватизму в системі освіти. У зв'язку з цим актуалізується необхідність модернізації змісту післядипломної педагогічної освіти.

Відтепер освіта стала пріоритетом Європейської політики, про що йдеться в стратегії «Європа 2020». Згідно з цим документом системи професійної освіти та навчання мають пропонувати ключові рішення у відповідь на виклики (демографічні зміни, глобальна конкуренція, технологічний розвиток, поточна економічна криза), з якими стикаються країни ЄС. У нормативно-правових документах, прийнятих міжнародними організаціями, особлива увага приділяється високій якості навчання і викладання на всіх рівнях освітньої системи, включаючи освіту впродовж життя.

У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» сформульовано 17 цілей і 169 завдань, які демонструють масштабність і амбітність цього нового всезагального Порядку денного. Вони мають комплексний та неподільний характер і забезпечують зрівноваження трьох вимірів сталого розвитку: економічного, соціального та екологічного. У цьому документі Ціллю за № 4 визначено забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх. В Україні з

урахуванням специфіки національного розвитку розроблено Цілі сталого розвитку в Україні, представлені в Національній доповіді у 2017 році, в якій бенчмаркінгові орієнтири для досягнення до 2030 року було встановлено на підставі розрахунково-прогнозої роботи з використанням сценарних підходів до визначення напрямів розвитку країни на довгострокову перспективу.

За результатами вивчення документів ООН, ЮНЕСКО, аналітичних звітів СІДІФОП та наукових джерел можна узагальнити деякі стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти, зокрема:

- вдосконалення інформаційно-технологічної структури ЗВО і інститутів післядипломної освіти;

розроблення і адаптація різних платформ та електронних освітніх ресурсів на децентралізованій основі для освіти дорослих, збільшення їх пропозицій для задоволення різних цілей і потреб;

- урізноманітнення змісту навчальних курсів на засадах синергетичного, системного, культурологічного і аксіологічного підходів та їх вибору – на безкоштовній і платній основі;

- персоналізація освітнього процесу відповідно до особистісних потреб на основі самонавчання, саморозвитку завдяки опануванню цифровою компетентністю, здатністю навчатись у мережах та спільнотах;

- постійне перепроектування навчальних програм і сприяння самостійному навчанню за допомогою технологічних ресурсів;

- динамічність (плинність) у навчанні як здатність переміщатися між освітніми контекстами (легко переходити з одного закладу освіти в інший або комплектувати самостійно окремі модулі з метою формування/розвитку певних компетентностей, спеціалізації тощо, що найкраще відповідає уподобанням та потребам);

- розвиток механізмів оцінки, визнання та сертифікації, створення нормативно-правового забезпечення для їх співіснування і ефективного використання.

Реалізація цих стратегічних орієнтирів в українському освітньому просторі здійснюється з урахуванням багатого педагогічного досвіду післядипломної освіти науково-педагогічних працівників, зокрема з використанням дистанційних технологій, змішаного навчання. Створені в регіонах інститути післядипломної освіти поступово переорієнтовуються на створення інформаційно-освітніх і хмаро орієнтованих середовищ, застосування ЕОР і цифрових технологій тощо.

Сучасні концепції професійного розвитку педагогічних працівників

Для сучасних виробничих процесів в усіх галузях економіки характерним є швидкість перебігу, масштабність та експоненціальність, що віддзеркалюється в соціальних процесах, створює відчуття хаосу, зумовлює непрогнозованість процесів, призводить до руйнації усталених структур та появи абсолютно нових, що розвиваються за законами самоорганізації. На синергетичній основі

трансформується світ професій, що викликає необхідність постійних змін *hardskills* та *softskills* у діяльності багатьох фахівців, у тому числі педагогічних і науково-педагогічних працівників. У зв'язку із цим постійної модернізації вимагає зміст навчання, який має відповідати основоположним цінностям, а система освіти набувати безперервності, адаптивності та гнучкості, забезпечуватися реалізацією принципів відкритої освіти, самостійності й самоорганізації. В епоху діджиталізації, запровадження технологій Industry 4.0 освіта стає найважливішою інвестицією для сталого розвитку країн світу й актуальності набувають нові концепції, які знайшли відображення в низці документів, прийнятих на міжнародному рівні. Так, у Меморандумі безперервної освіти Європейського Союзу, прийнятому на початку двохтисячних років, наголошується на взаємодії всіх видів навчання – формального, неформального та інформального, що відкриває можливості для розвитку людей упродовж усього життя. А в Інчхонській декларації «Освіта – 2030: забезпечення всеосяжної інклюзивної і справедливої якісної освіти і навчання впродовж усього життя» (2015) вказується на необхідність надання рівноправного і розширеного доступу до всіх рівнів освіти – від початкового професійного до наукового рівня вищої освіти. Також акцентується увага на важливості застосування гнучких траєкторій навчання, визнанні, сертифікації і акредитації знань, умінь, навичок і компетенцій, набутих у рамках неформальної та інформальної освіти. Значна увага приділяється створенню умов для оволодіння дорослими людьми функціональними навичками на належному рівні та навчанні впродовж усього життя, забезпеченню доступу до інформації для якісного й результативного навчання, наданню послуг у сфері освіти з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Вирішення проблеми професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у системі безперервного навчання потребує вибору комплексу наукових підходів, передумов і принципів організації освітньої діяльності, розвитку готовності до фахового самовдосконалення. Вітчизняні вчені О. Аніщенко, М. Кириченко, Л. Лук'янова, Н. Ничкало, В. Олійник, О. Отич, Л. Сергеева дотримуються думки, що методологія післядипломної освіти має ґрунтуватися на засадах ретроспективного, системного, андрагогічного, акмеологічного, аксіологічного, компетентнісного та гуманістично-ціннісного підходів. Ідея неперервності освіти орієнтує вітчизняну наукову спільноту на формування нової методології, теоретико-методичних і технологічних засад професійного розвитку фахівців у системі післядипломної освіти. У зв'язку із цим увагу науковців привертає теорія навчання дорослих, яка поєднує низку теорій – андрагогіку, нейронауку, емпіричне або експериментальне навчання, самонавчання, трансформаційне навчання. Принципи андрагогіки широко запроваджуються в системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації в Україні, базуються на ідеї врахування особливостей дорослих учнів та опори на їхній вітагенний досвід. Нині інтерес учених-педагогів викликає така міждисциплінарна галузь знань, як нейронаука, що охоплює широкий спектр дослідження мозку і нейронних процесів. Нейронаука сформувалась за межами нейробіології та включає методи нейрофізіології, медицини, фармакології, генетики, психології, лінгвістики,

інформатики, когнітивних наук тощо.

Дослідження взаємозв'язку нервової системи з різними аспектами людської діяльності дають змогу розробляти нові педагогічні технології з використанням сучасних засобів, більш ефективно будувати систему навчання, спираючись на досвід дорослих людей. У контексті реалізації компетентнісної парадигми актуальності набуває емпіричне або експериментальне навчання. Саме практичний досвід є важливим джерелом трансформації професіоналізму педагогічних і науковопедагогічних працівників, що підтверджується в процесі проведення низки семінарів-практикумів у Центральному інституті післядипломної освіти. М. Сорочан, О. Бондарчук та Л. Оліфіра технології у засвоєнні професійного досвіду і навчанні педагогів об'єднують загальним терміном «experience-технології», під якими вони розуміють сукупність технологій навчання дорослих, заснованих на надбанні і використанні різних видів індивідуального досвіду.

Ехпереієнсе-технології органічно вбудовуються в контекст теорії трансформаційного навчання, яка заснована на ідеї успішності навчання за умови, коли нові знання накладаються на вже здобутий досвід або раніше сформовані погляди (уявлення) розглядаються через призму нових тенденцій, обставин, інноваційного досвіду. Таким чином, під впливом Industry 4.0 та діджиталізації різних галузей економіки відбувається активна трансформація професійного розвитку фахівців, зокрема педагогічних і науково-педагогічних працівників.

Теоретичними засадами цих змін є:

ідеї взаємодії всіх видів навчання – формального, неформального та інформального, що забезпечує розвиток фахівців упродовж усього життя і відкриває їм можливість для рівноправного і розширеного доступу до всіх рівнів освіти;

теорія трансформаційного навчання як сукупність низки теорій – андрагогіки, нейронауки, емпіричного або експериментального навчання, самонавчання, трансформаційного навчання;

ехпереієнсе-технології, які мотивують до постійного критичного аналізу власного досвіду, його переосмислення і прийняття нових моделей поведінки в нових умовах професійної діяльності.

Вітчизняні і зарубіжні моделі професійного розвитку педагогічних працівників

Суспільство знань вимагає активних змін у системі освіти дорослих. У кожній країні ці процеси значно посилились у зв'язку з уведенням обмежень на надання очних освітніх послуг під час глобальної кризи на фоні пандемії, що з одного боку, стало справжнім стрес-тестом для систем освіти, а з іншого – стимулом для розвитку її альтернативних можливостей. Дана ситуація спонукає до пошуку нових ідей, інноваційних моделей і способів організації навчання педагогічних і науково-педагогічних працівників. Із цією метою слід звернутися до наукових здобутків, які знайшли відображення у відкритих джерелах.

Таким чином, аналіз досліджень показав, що тривалий період учені – представники різних галузей науки (філософської, педагогічної, психологічної,

соціологічної, економічної, технічної, медичної тощо) здійснюють наукові розвідки для пошуку ефективних підходів, методів, технологій професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, від професіоналізму яких залежить якість реформування освіти та підготовки фахівців. Водночас слід зазначити, що розроблені та обґрунтовані в наукових працях моделі професійного розвитку викладачів закладів освіти різного типу впроваджувались в умовах, які забезпечували безпосередню взаємодію учень – педагог, студент – науково-педагогічний працівник. Нині ситуація в усьому світі змінилась. Пандемія COVID-19 внесла свої корективи в діяльність усіх спільнот, а згодом і повномасштабне російське вторгнення в Україну посилило інноваційні процеси в освіті. Відбувся масовий перехід національної системи освіти в єдиний освітньо-інформаційний простір став вимушеною необхідністю, здоров'єзберігаючим заходом. Відбувся справжній вибух у розвитку дистанційної освіти, змішаного навчання, що спричинив активну розробку електронних платформ, програмного забезпечення та електронних освітніх ресурсів, розширив комунікаційні можливості, тобто, зробив освіту відкритою, а проблему безперервного професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників у таких умовах актуальною.

Сьогодні очевидним є той факт, що інформаційне суспільство вносить зміни в саме ядро існуючої дотепер соціальної структури і ініціює новий спосіб виробництва, в якому труд і капітал замінюється інформацією і знанням як головними цінностями. Відомий німецький соціолог Готтхард Бехманн сформулював особливості інформаційного суспільства. До них ученим віднесено:

- створення нового механізму безпосереднього використання інформації і знань у виробничій і сервісній сферах (у цьому положенні увага фокусується на безперервному навчанні);

- створення віртуальних підприємств (такі підприємства за рахунок своєчасно отриманої і швидко переробленої інформації гнучко реагують на будь-які запити споживача і коливання ринку, самоперебудовуючись і переструктуровуючись відповідно до цих запитів, стають саморефлексивними системами, не прив'язаними до жодного місця або, навіть, до конкретної держави).

Здійснюючи пошук найбільш придатних моделей, слід звернути увагу на форми й методи організації і самоорганізації професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників у системі післядипломної освіти, в міжкурсовий період та виокремити ті умови, які сприятимуть цілісному включенню особистості в освітню, наукову діяльність, взаємодію і партнерство усіх суб'єктів навчання упродовж життя та суспільну практику в умовах відкритої освіти.

Важливо взяти до уваги, що відкрита освіта, з позицій учених різних країн, є самоорганізуючою і саморозвиваючою системою, якій притаманне:

- розширення можливостей навчання дорослих із використанням інформаційно-комунікаційних і цифрових технологій, хмарних сервісів та технологій дистанційного навчання, електронних освітніх ресурсів тощо; •

усунення бар'єрів для входження в освіту;

- поява можливостей доступу до знання в будь-який час і в будь-якому місці; співпраці з іншими особами та персоналізації навчального процесу (включаючи різні темпи для навчання та шляхи); самостійного навчання через доступ до відкритих освітніх ресурсів.

В Україні ще тільки розпочинається становлення самоорганізуючих і саморозвиваючих систем. Активізація їх розвитку вносить корективи в науково-понятійний апарат, спричиняє трансформацію парадигми організації післядипломної освіти, що спонукає до вивчення різних підходів і сучасних моделей професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, які віддзеркалюють актуальні запити суспільства, особливості педагогічної діяльності, індивідуальні траєкторії професійного самовдосконалення педагогів, спрямованість на взаємодію між стейкхолдерами, проєктні засади управління освітнім процесом.

Слід звернути увагу до дослідження українських науковців, яке проводиться в рамках науково-дослідної роботи з теми «Трансформація професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритого університету післядипломної освіти» (Університет менеджменту освіти НАПН України). Дослідники акцентують увагу на моделях професійного розвитку педагогів, які гіпотетично можуть вплинути на трансформацію розвитку педагогів в умовах відкритої освіти. Частково до таких віднесено: модель поетапно орієнтованої освіти педагога; модель соціального партнерства у розвитку професійної компетентності фахівців; позиційну модель із подальшим розвитком фахівців в умовах відкритої освіти та ін. (Петренко, Романова, Пуховська, Султанова, Олешко, 2020).

Огляд моделювання освіти дорослих висвітлюється в наукових працях Л. Пуховської, яка наголошує на необхідності використання різних моделей на сучасному етапі трансформації національної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бехманн Г. Современное общество: общество риска, информационное общество, общество знаний. Москва, Россия: Логос, 2010.
2. Биков В. Ю., Кремень В. Г. Категорії простір і середовище: особливості модельного подання та освітнього застосування. Теорія і практика упр. соц. системами: філос., психологія, педагогіка, соціол. (2), 2013. С. 3-16.
3. Биков В., «Відкрита освіта в Єдиному інформаційному освітньому просторі», Педагогічний дискурс, Вип. 7, с. 30–35, 2010.
4. Верховна Рада України. (2017, Верес. 05). Закон № 2145-VIII «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
5. Генеральна Асамблея ООН. (2015, Верес. 25). Резолюція «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року». URL: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>
6. Закатнов Д. О. «Кар'єрні траєкторії професійного самовизначення учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти», Науковий вісник

Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка, Вип. 16, с. 20–26, 2018.

7. Кириченко М. О., Просіна О. В., Кравчинська Т. С., Швень Я. Л. Нелінійне світорозуміння освіти дорослих: неформальна освіта в системі українського відкритого університету післядипломної освіти. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. № 77. С. 113–117. URL: [Нелінійне світорозуміння освіти дорослих : неформальна освіта в системі українського відкритого університету післядипломної освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

8. Кириченко М. О. Формування ідеології інформаційного суспільства в умовах глобальної інформатизації: тенденції, парадигми, перспективи розвитку: [Монографія] / Микола Кириченко; Мін-во освіти і науки України, Університет менеджменту освіти НАПН України. Харків: Вид-во ПП «Технологічний Центр», 2017. 320 с.

9. Концептуальні засади психолого-педагогічної підготовки конкурентоздатного фахівця в умовах післядипломної педагогічної освіти / автор. кол. Л. М. Сергєєва, О. І. Бондарчук, М. І. Скрипник, А. О. Молчанова, О. А. Філь; Г. О. Козлакова, Ред. Київ, Україна: ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2015, 40 с.

10. Коржилов О. Ю. Відкрита освіта як глобальна освітня система: стан та розвиток. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, № 3(37), с. 48–54, 2014.

11. Купрієвич В.О., Паздрій В.Я., Антонюк Л.А. Особливості організації та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Український педагогічний журнал. 2021. № 4. С. 198-205. URL: [Особливості організації та форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів професійної \(професійно-технічної\) освіти - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

12. Лещенко М. П., Яцишин А. В. «Відкрита освіта у категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених», Інформаційні технології і засоби навчання, Т. 39, № 1, с. 1–16, 2014. URL: [Відкрита освіта у категоріальному полі вітчизняних і зарубіжних учених - \(iitta.gov.ua\)](http://iitta.gov.ua)

13. Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна», 2017. URL: http://un.org.ua/images/SDGs_NationalReportUA_Web_1.pdf

14. Ничкало Н. Г., укл. О. В. Аніщенко, Л. Б. Лук'янова, Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи: збірник наукових статей / [колектив авторів]; за ред. Кременя В.Г. – К.: Знання України, 2018. 616.

15. Петренко Л. Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. III Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 15–16 черв. 2021 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. С. 132-135. [Аналітичний огляд запиту на публікації з питань професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників -](http://iitta.gov.ua)

iitta.gov.ua).

16. Петренко Л. Використання інформації у професійному розвитку педагогів закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Методичний вісник професійно-технічної освіти Чернівецьчини. 2021. № 2. С.11-15. [Використання інформації у професійному розвитку педагогів закладів професійної \(професійно-технічної\) освіти - \(iitta.gov.ua\)](#).

17. Петренко Л. М. Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти. Вісник післядипломної освіти. «Серія «Педагогічні науки». 2020. Вип. 13(42). С. 170-184. DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13\(42\)-170-184](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2020-13(42)-170-184) URL: [Стратегічні орієнтири професійного розвитку науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти - \(iitta.gov.ua\)](#).

18. Петренко Л. Професійний розвиток науково-педагогічного працівника: сучасні виклики. Інноваційні рішення в сучасній науці, освіті та практиці: Матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (наукове видання), 17-18 листопада 2020 р.: у 2 ч. Київ: НТУ, 2020. Ч.2. С.122-125. URL: [Професійний розвиток науково-педагогічного працівника: сучасні виклики - \(iitta.gov.ua\)](#).

19. Петренко Л. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників: теоретичні засади. Розвиток педагогічної майстерності майбутнього педагога в умовах освітніх трансформацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 квітня 2021 р.) / Глухівський НПУ ім. О. Довженка. Глухів, 2021. С. 40-43. URL: [Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників: теоретичні засади - \(iitta.gov.ua\)](#).

20. Петренко Л.М., Романова Г.М., Пуховська Л.П., Султанова Л.Ю., Олешко П.С. Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти. Професійний розвиток фахівців в умовах цифровізації суспільства: сучасні тренди : наук.-практ. конф. з міжнар. участю : матеріали конф. / наук. ред. О. М. Спірін, О. А. Остряньська. Житомир: ЖДУ ім. І. Франка, 2021. С. 243-250. URL: [Моделі неперервного професійного розвитку педагогічних та науково-педагогічних працівників у контексті відкритої освіти - \(iitta.gov.ua\)](#).

21. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітня практика: метод.реком. / авт.кол.: Л.М. Петренко, Л.Ю. Султанова, П.С. Олешко, В.О. Купрієвич та ін. / за наук. ред. Л.М. Петренко. Луцьк: Волиньполіграф, 2021. 92 с. URL: [Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітні практики: методичні рекомендації - \(iitta.gov.ua\)](#).

22. Пуховська Л. П., Ворначев А. О., Леу С. О., Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу. Київ, Україна: ПІТО НАПНУ, 2015. URL: [Професійний розвиток персоналу підприємств у країнах Європейського Союзу - \(iitta.gov.ua\)](#).

23. Пуховська Л.П. Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти дорослих. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2 (20). стор. 51-62. URL: [Європейські стратегії, підходи і моделі розвитку освіти дорослих -](#)

iitta.gov.ua).

24. Сидоренко В. В. Забезпечення якості освітнього процесу курсів підвищення кваліфікації за різними моделями і формами навчання в умовах відкритої освіти, Вісник післядипломної освіти. Серія «Педагогічні науки», Вип. 7(36), с. 82–97, 2019.

25. Сорочан Т. М., Бондарчук О. І., Оліфіра Л. М. Експірієнс-технології у розвитку інформаційної готовності педагогічних працівників до їх професійної діяльності. Інформаційні технології і засоби навчання. 2020. № 76 (2). С. 279–289. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v76i2.3627>.

26. Сорочан Т. М., Технології освіти дорослих у вимірі трансформації професіоналізму фахівців, Відкрита освіта: інноваційні технології та менеджмент: колективна монографія / за наук. ред. М. О. Кириченка, Л. М. Сергєєвої. Київ в: Видавництво інституту обдарованої дитини НАПН України, 2018. 440с. С. 82-102.

27. Управління персоналом, 2003. Бібліотека економіста. URL: <https://library.if.ua/books/45.html>

28. A Memorandum on Lifelong Learning commission staff working paper / Commission of the European Communities. (Brussels, 30.10.2000). Brussels, 2000. 36 p. URL: https://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf (last access: 13.08.2020).

29. Adult learning spotlight on investment conference: Background paper, CEDEFOP. European Centre for the Development of Vocational Training. 2012. [Online]. Available: <https://www.cedefop.europa.eu/en/events-and-projects/events/adult-learning-spotlight-investment>.

30. Boyd, D. Robert, and Myers, J. Gordon, Transformative Education. International Journal of Lifelong Education 7, no. 4 (October–December 1988), 261–284.

31. COUNCIL RECOMMENDATION of 19 December 2016 on Upskilling Pathways: New Opportunities for Adults. (2016/ C484/01). Official Journal of the European Union, URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AJOC_2016_484_R_0001.

32. COUNCIL RECOMMENDATION of 28 June 2011 on policies to reduce early school leaving (2011/C 191/01). Official Journal of the European Union. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32011H0701%2801%29>.

33. Eliase, M., Rockefeller, E., Goleman, D., Gullotta, T., & Sluyter, D. [et.al.] (1997). Promoting Social and Emotional Learning: Guidelines for Educators. Association for Supervision and Curriculum Development. Alexandria, Virginia, USA. URL: <https://earlylearningfocus.org/wp-content/uploads/2019/12/promoting-social-and-emotional-learning-1.pdf>.

34. European Commission. EPAL-Electronic Platform for Adult Learning in Europe. URL: <https://epale.ec.europa.eu/en>.

35. European Commission. European agenda for adult learning and recent policy developments. Council resolution setting out a renewed European agenda for adult learning, 2011. [Online]. Available: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011G1220%2801%29>.

36. European Commission/EACLA/Eurydice (2021). Adult education and training in Europe: Building inclusive pathways to skills and qualifications. Eurydice Report. Luxembourg: Publication Office of European Union. URL: https://eacea.ec.europa.eu/nationalpolicies/eurydice/sites/default/files/adult_education_and_training_in_europe_2020_21.pdf.
37. Kennedy, A. (2005) Models of Continuing Professional Development: a framework for analysis. *Journal of In-service Education*, 31(2). 235-250. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13674580500200277>.
38. Kolb, E.Y., Kolb, D. A., Passarelli, A., Sharma, G. (2014). On Becoming an Experiential Educator: The Educator Role Profile. *Simulation & Gaming*, 45 (2), 204-234. DOI: 10.1177/1046878114534383.
39. Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning. (2019). European Association for the Education of Adults (EAEA). URL: <https://eaea.org/our-work/influencing-policy/manifesto-for-adult-learning-inthe-21st-century/>.
40. Mezirow, J. (2003), Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Learning*, 1, 58-63.
41. Mezirow, J. (1991). Transformative dimensions of adult learning / J. Mezirow. – San Francisco: Jossey-bass, URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/074171369204200309>.
42. Muñoz J. C., Redecker C., Vuorikari R. and Punie Y. Open Education 2030: planning the future of adult learning in Europe. *Open Learning*, Vol. 28, No 3, p. 171–186, 2013. [Online]. Available: <http://dx.doi.org/10.1080/02680513.2013.871199>.
43. Romanova, G., Petrenko, L., Romanov, L., Kupriyevych, V., & Antoniuk, L. (2022). Digital technologies as a driver of professional development of teachers of vocational education establishments, *Education and Upbringing of Youth in New Realities: Perspectives and Challenges, Youth Voice Journal*. Vol. IV pp. 67-80.
44. Sorochan T. Transformation of educators' professionalism in the system of post-graduate teacher education *Education: Modern Discourses*, 2018, 1, 192-199.
45. Sultanova Leila Yu., Tsiuniak Oksana P., Milto Liudmyla O., Zheludenko Maryna O., Lyktei Lyudmyla M., Petrenko Larisa M., Uchitel Aleksandr D. The potential of Google Classroom web service for lecturers of higher educational establishments under pandemic conditions. *Proceedings of the 8th Workshop on Cloud Technologies in Education (CTE 2020) at CEUR Workshop Proceedings*, vol. 2879, p. 346-365. URL: [CEUR-WS.org/Vol-2879 - 8th Workshop on Cloud Technologies in Education \(CTE 2020\)](https://www.ceur-ws.org/Vol-2879-8th-Workshop-on-Cloud-Technologies-in-Education-CTE-2020).
46. Tusting, K., & Barton D. (2003). Models of adult learning: a literature review of models applicable to Skills for Life. London: National Research and Development Centre for Adult Literacy and Numeracy (NRDC). URL: https://dera.ioe.ac.uk/22486/1/doc_2768.pdf